

Máthé Andrea

Harmonikus oppozíció

Constantin Brâncuși & Richard Serra

↳ Fondation Beyeler, Bazel

↳ 2011. május 22 – augusztus 21.

CONSTANTIN BRÂNCUȘI (1876–1957) és RICHARD SERRA (1939) szobrainak együttes bemutatása¹ első gondolatra merésznek tűnik, hiszen nehezen képzelhető el szobraik csupán az esztétikáit meghaladó találkozása. A kiállítás azonban meggyőző arról, hogy több történik Brâncuși negyven és Serra tíz plasztikájának egymás mellé helyezésekor, mint az ellentétek „puszta” összeütköztetése.

Láthatóan egy átgondolt koncepció alapján jelennek meg párhuzamosan, egymás mellett a két szobrász alkotásai. A legelső kiállítóteremben rögtön a 2007

¹ <http://www.fondationbeyeler.ch/>

CONSTANTIN BRÂNCUȘI

Le baiser / A csók, 1907–1908, kő, 28 × 26 × 21,5 cm

Hamburger Kunsthalle © 2011, ProLitteris, Zürich, © Fotó: bpk, Berlin / Hamburger Kunsthalle

és 2008 között acélból készült, egyetlen nagyméretű, keskeny téglatest-fémlepleből álló *Fernando Pessoa*, illetve a vele egy térben elhelyezett *Olson* (1986) című², két hajlított téglatestből álló Serra-plasztika lepi meg a látogatót. A szobrok – az egyébként BA irodalomdiplomával is rendelkező – Serra költők, illetve költészet iránti tiszteletének is „dokumentumai”. Megfejtethetetlen hogyan, de Serra nyolc lapból álló litográfia-sorozata (*Súly / Weight*, 2008) és hat darabos képsorozata (*Elemelkedő súlyok / Elevational Weights*, 2010–2011) is egyértelműen ki tudja fejezni a szobrok világát és anyagszerűségét: a könnyed papíron az egészen sötét tintakék valamiképpen (el)híhetően közvetíti és sugallja a szobrok súlyát. Ezt a gigantikus erőt ellensúlyozza-ellenpontosítja a szomszédos teremben – de a folyosóról érkező néző számára egymás mellett is láthatóan – kiállított Brâncuși-kisplasztikák: *A csók* négy variációja. Mindegyik változat teljesen más eszközökkel sugallja az anyag és a lét erejét. Az 1910-es és 1920-as években készült alkotások ugyanannak a kompozíciónak a változatai: a szinte egy formába foglalt, két egymáshoz szorított női és férfiarc, a monolitikus kőtömbökre, de az egyiptomi képbeállításokra is emlékeztet. Nagyon kevés eltéréssel, apró jelzésekkel különböztethető meg a két arc: a szobrokon a szemek és a száj egyé válik, két plasztikán pedig a kezek, hangsúlyozott alkotói szándékot mutatva, finomabbra kidolgozottak. A szobrok – úgy tűnik – játékosan komoly és éppen egyszerűségük miatt nagyszerű újraértelmezései és „felülvívésai” Rodin *A csók* (1886) című, szinte mindenki által ismert, népszerű szobrának.

Constantin Brâncuși 1904-ben megy (gyalog, ahogy Kassák Lajos is) Párizsba, ahol az École National des Beaux-Arts-on tanul, de jórészt Rodin műtermében dolgozik. Richard Serra pedig, amikor 1964–1965-ben Párizsban ösztöndíjas, szinte naponta ellátogat Brâncuși helyreállított műtermébe, és azóta is egyik legfontosabb mesterének tekinti, holott formailag teljesen ellentétes utat követ. Serra éles-hegyes téglatestekből illetve téglalapokból építkezik, amelyek emberi magasságot meghaladó és elfedő méreteikkel uralkodnak a teret. A hajlított hatalmas fémleplek között képződő folyosótérbe belépve és azon végighaladva mintha egy szűk sikátor utcája idéződne fel; a látogató a bőrén keresztül érzi a lapok vonzását, anyagát, a rozsdásodást idéző felületi kezeléssel érdességét, testi tapasztalatot szerez róluk és a bezáródó-kinyíló térről. (A bázeli színház előtt, szabadtéren is található egy nagy, íves lapokból építkező Serra-alkotás, amelynél mintegy az ég felé is kitérül a tér, s így a Serra műveiben „potenciálisan” jelen

² John Olson (1947) amerikai író és költő

RICHARD SERRA
Fernando Pessoa, 2007-2008
rozsdamentes acél, 300 x 900,4 x 20,3 cm
kiállításenterőr, Fondation Beyeler, Riehen / Basel
Collection of the artist, courtesy Gagosian Gallery
© 2011, ProLitteris, Zürich, © Fotó: Lorenz Kienzle

RICHARD SERRA
Olson, 1986
rozsdamentes acél, 310 × 1050 és 310 × 1050 egyenként, vastagság: 5,1 cm
kiállításenteriór, Fondation Beyeler, Riehen / Basel
Collection of the artist
© 2011, ProLitteris, Zürich, © Fotó: Lorenz Kienzle

ami saját plasztikai világukon belül mindkettőjük pályáján a végtelen felé tart.

Ráadásaként a Beyeler-központ legalsó szintjén a kiállítás még bemutatja Brâncuși fotóit is saját műterméről, valamint a műteremben éppen készülő vagy elkészült alkotásairól. Alkotói műinterpretációként is értelmezhetőek ezek a fotók, hiszen Brâncuși szkeptikus volt a munkáiról szóló írásokkal kapcsolatban, a képi reprezentációikat autentikusabbnak vélte. Ezek a fekete-fehér képek hiteles bepillantást engednek a szobrász önmagáról, mint

a teremtést, az alkotást első rendű feladatának tekintő, állandóan tépelődő, gondolkodó, öntörvényű emberről alkotott elképzeléseinek világába is.

A kiállítás parallel-elvű, mű-ismétlésre és variációkra épülő koncepcióját (kurátor OLIVER WICK, aszisztense RAPHAËL BOUVIER) erősíti a Beyeler Fondation rendkívül átgondoltan „egyszerűre” tervezett épülete, amelyhez a képzőművészeti albumokkal ellátott olvasóterem, a vetítő, de a körülötte lévő park is hozzátartozik. A kiállítóházat egyébként az a Renzo Piano tervezte, aki 1997-ben Brâncuși volt műtermének rekonstrukciós terveit is elkészítette. S talán az sem véletlen, hogy a Solomon R. Guggenheim Múzeum mutatta be New Yorkban 1955-ben először Brâncuși életművét, és Serra legnagyobb méretű alkotása az *Idő kérdése (The Matter of Time)* 2005 óta a bilbaói Guggenheim Múzeumban áll.

CONSTĂNTIN BRĂNCUȘI
Princesse X, Princess X /
X hercegisasszony, 1915-16
polírozott bronz, 61,7 × 40,5 × 22,2 cm
Centre Georges Pompidou, Musée
national d'art moderne, Paris
© 2011, ProLitteris, Zürich
© Fotó: Collection Centre Pompidou,
Paris, dist. by RMN, Paris, © 2011,
Adam Rzepka

RICHARD SERRA
House of Cards / Kártyavár, 1969
ólom, négy lemez, egyenként 152,4 × 152,4 × 2,5 cm
Collection of the artist
© 2011, ProLitteris, Zürich, © Fotó: Serra Studio, New York